

Avrupa Birliği Standartları Doğrultusunda ve Türkiye Piyasa Koşulları Yaklaşımıyla **Sözlü Çeviri Becerileri**

Çalış, Kazan, Paylaş, Öğren, Eğlen

DRAGOMAN

Giri

Bu kılavuz, geçen senelerde yayınladığımız Konferans Tercümanları Kalite Kriterlerinin devamı ve tamamlayıcısı niteliindedir. Her kılavuzda olduğu gibi çerçeveyi çizebilmek adına bir dizi genellemeler, öneriler ve ilkeler içermektedir. Umulur ki meslektaşlarımız ve sektör paydaşlarımız katkıda bulunur ve daha güzelini birlikte yaparız.

Hemen her konuda örnek egzersizler zenginleştirilmeye çalışılmıştır. Bu kılavuz Çeviribilim derslerinde yardımcı kaynak olarak da kullanılabilir.

Konuya hakimiyet için gereken gün sayısı

Konu bilgisinin veya konuya hakimiyetin en objektif göstergesi, belirli bir konuda, yetkin kabin arkadaşlarıyla, uluslararası standartlara uygun konferanslarda çalışılan toplan gün sayısıdır. Bir konuda 10 farklı meslektaşınızla, muhtelif müzakereler için 150 – 200 günü yaptıysanız ve bu işler saygın PCO'ların işleri ise, bu kadar çok iş veren, meslektaş ve dinleyici yanılıyor olamayacağına göre referansınız geçerli ve yeterli bir referanstır. Avrupa Birliği kaynakları, çevirmen belirli bir konuya hakim olabilmesi için en az 50 gün standartlara uygun olarak ve referans olabilecek meslektaşlarıyla çalışmış olmalıdır diyor.

Dragoman da aynı kriteri hedefliyor. Bu katı bir kriter; örneğin kardiyoloji konusunda yetkin bir çevirmenim diyecekseniz, genel anlamda tıp sektöründe 50 günü doldurmuş olmanız değil, kardiyoloji alanında 50 gün çalışmış olmanız bekleniyor. Eğer bu yoksa, o zaman toplam tıp çevirilerinizin gün sayısına bakılıyor. Ve bu sefer doğrudan deneyimdeki gibi 50 değil, bantlı konular olması nedeniyle 100 gün deneyim isteniyor. Türkiye'deki mevcut piyasa koşullarında iki – üç senedir çalışmış bir tercümanın 50 gün kardiyoloji deneyimine ulaşması zor. O halde çevirmen tıp alanında, farklı disiplinlerle en az 100 güne ulaşmayı hedeflemelidir.

Gün eksiklerinizi bol okuma ve yazılı çeviriyle tamamlamaya çalışın. Hazır değilseniz iş kabul etmeyin, mesleğin itibarını ve kariyerinizi bir günlük kazanç beklentisine kurban etmeyin. Sıkça çalıştığınız konulara yabancı kalmayın. Teknik ve detaylı bir konuda, akşam iki saat vaktiniz varken,

her türlü kayna ın yardımıyla yazılı çeviri yapamıyorsanız, kabinde iki dakikada sözlü çevirisini yapamazsınız, kendinizi kandırmayın.

Ö renciler staj ve konferans dinleme fırsatlarını iyi de erlendirmeli, yeni ba layanlar deneyimli kabin arkada larını örnek almalı. Önce en yatkın ve hazır olunan alanlardan bir repertuar olu turulmalı, zamanla farklı alan bilgileri kazanılarak repertuar geli tirilmelidir.

Egzersiz

Egzersiz 1:

Kardiyoloji – hipertansiyon metni, tipik bir konferanstan alınmıştır. Konu macının normal bir hızla ve anlaşılır bir Türkçeye konutuunu farzedin. Sonunu beklemeden aşağıdaki paragrafı e zamanlı olarak nasıl çevirirsiniz?

Bulgulardaki eksiklik, uzun zamandır beklenen HYVET sonuçlarının yayınlanmasıyla doldurulmuş oldu. HYVET ara tırmasında, 80 ve üzeri ya larda ba langıç SKB de eri 160mmHg ve üzeri olan (ortalama 173mmHg) 3845 olgu, SKB de erini 150 mmHg'nin altına indirmek hedefiyle, indapamid (günde 1.5 mg) ile ba layıp ardından ACE inhibitörü perindopril (günde 2 ve 4 mg) eklenen aktif tedavi grubu ve placebo grubu olmak üzere iki kol halinde randomize edildi.

Toplantı formatına hakimiyet

Genel kurul, yönetim kurulu, basın toplantısı, finansal rapor, motivasyon, irket içi e itim, genel katılımlı e itim, tanınımı konu macılar, ilaç, fokus grup, kongre, çok dilli konferans, ikili görüşme, siyasi önderin konuşması, soru-cevap, panel, röportaj, saha incelemesi, cihaz / ürün tanıtımı, lansman, kriz yönetimi, afet, STK, mahkeme, hastane, ihtilafların giderilmesi, e lik, fısıltı, yemekli toplantı gibi çok farklı toplantı formatlarında sözlü çeviri yapmanız talep edilmektedir. Mesle iniz konferans çevirmenliği, sanatınız da ardıl fısıltı ve simultane çeviri. Ancak saydığımız toplantılarda hakkıyla çeviri yapmak için sadece bu üç ana araca / sanata hakim olmak yetmiyor.

Toplantı formatını bilmek, bir takım kalıplara, deyi lere, açılı ve kapanı türlerine hakim olmayı gerektiriyor. Aksi takdirde, finansal sunumda rakamların buharla ıp uçuşması veya birbirine girmesi kar ısında konu macı hızlı bahanesi, genel kurulda gündem maddeleri, önergeler veya kapanı deklerasyonu okunurken cümleler uzun ve detayları yakalamak imkansız ger ekçesi, hukuk kurultayında çok a dalı dil kullanılıyor iddiası, basın toplantısında o kadar çok isim ve figür saydık ki yeti emedim özrü, motivasyon toplantısında adam abuk espriler patlatıp duruyordu nasıl çevirece iz ki ezberini okumak zorunda kalırsınız. Çevirmenlik becerilerinizi sorun çıkabilecek yerleri önceden kestirerek ve bunlara göre hazırlanarak tamamlamanız gerekiyor.

Bo zamanlarda olası senaryoları dü ünün, kendinizi hazırlayın, u durumda nasıl çeviririm diyerek performansınızı test edin. Örne in blok paragraflardan olu an bir deklerasyon metni okunacak ve size kopyasını vermeme ler farzedin. Evde benzer metinleri, uzun ve yorucu cümleleri nasıl yeniden formüle ederim, cümleye nasıl girerim, sonunu nasıl ba larım, konu macıyla aramda ne kadar mesafe bırakırım, ba lantı cümlelerinin gerekli-gereksiz olanlarını nasıl ayıklarım, rakam ve tarihleri not almaya nasıl yeti ebilirim veya kabin arkada ımdan nasıl destek alırım gibi durumları t est edin ve kendinizi görerek geli tirin. Emin olmadı ınız hususları deneyimli meslekta larınıza danı ın.

Unutmayın, beceri ve kapasite ile performans ve ba arı ayrı kavramlardır. Kapasiteniz yüksek olabilir, altyapınız sa lam olabilir, çok yetenekli de olabilirsiniz, ancak çalı tı ınız her i teki performansınız profesyonel anlamda ba arılı olmalıdır. Tıpkı iyi bir sporcunun sayı kaydetmesi veya kaçırması örne inde oldu u gibi. Maçta iyi performans için bol antreman ve dengeli beslenme arttırır.

Jargon ve terim bilgisi

Kabinde çalı ırken ilk sırtan, sizi tanımayan meslekta larınızın ele tirece i ve çeviri becerinizi sınavaca ı, mü teriden hemen ikayet ve düzeltme alan ve i güzazların aralarda sohbet konusu yapmayı sevdi i alan terim bilgisidir. Terimlere, kavramlara vakıf de ilseniz çeviriniz en iyi ihtimalle terimsel olarak zayıf kalır. Daha kötüsü, terimleri yanlış algılayıp yanıltıcı çeviri yapmanız da olasıdır.

Toplantıya iyi hazırlıkla terim aç ınızı kapatabilirsiniz. Ancak unutmayın ki 5 günlük e itim toplantısı veya 3 gün - 15 oturumdan olu an kongre ile yarım saatlik ürün lansmanı çok farklı düzeyde performans gerektirir. Biri, uzun metre ko an atlet gibi, ba ta geri kalsanız da sonradan toparlayabilece iniz bir yarı tır, di eri ise yüz metre depar gibidir. Sonradan toparlama ansınız olmaz.

Egzersiz

Egzersiz 2:

A a ıdaki kavramların ngilizcesini (veya di er çalı ma dilinizdeki kar ılı ını) yazınız. Bu kavramlarla ba lantılı oldu unu dü ündü ünüz üçer terim örne i veriniz.

Özsermaye karlılı ı, hukukun üstünlü ü, örgütlenme hakkı, çevreci ekonomi, makine dairesi, torpido gözü, su sebili, takma di , çorap kaçması, röfle, saç kırı ı, rölyef, nakliye sigortası, çar af, astar, arj cihazı, pille çalı an, doçent, kent ça ı, kentsel dönü üm, tonoz, anıt.

Egzersiz

Egzersiz 3:

A a ıdaki paragrafı, hızlı bir konu macı yutarak konu uyor farz ederek çevirmeye çalı ın. Bir arkada ınız okusun, a - rakamları, markaları ve modelleri eksiksiz iletebiliyor musunuz yoksa kaçıyor mu , b -not almaya yeti ebiliyor musunuz, c -kelime ekonomisi yapabildiniz mi, d -fiillerde nüansları verebiliyor musunuz?, e -benzer bir metnin ngilizce kalıplarına uygun çeviri yapabiliyor musunuz?

Pazar payında %25,2 seviyesini koruyan Mercedes'in 2009 birinci çeyrek satı ları geçen yılın aynı dönemine göre %5,2'lik artı la 15250 adete yükselirken, aynı segmentteki rakibi BMW'nin satı ları yeni Mini ve BMW 1 serisinin piyasaya canlılık getiren sırasıyla 1500 ve 1200 adetlik satı larının katkılarına ra men 12500 adet seviyesindeki Audi'nin de gerisinde kalarak toplamda 20000 adete geriledi ki bu bir önceki çeyre e göre %9,4 daralmaya i aret ediyor.

Telaffuz ve aksan, tonlama ve vurgu

Çevirmenin kabindeyken dinleyenlere dokunabildi i tek enstrümanı sesidir. Günlük ileti imde sözlü ileti im jest ve mimiklerle ve beden diliyle desteklenir. Oysa kabinde çevirmen görünmezdir. Sadece sesini kullanarak mesajı en güzel biçimde aktarabilmek için çeviriyi do ru yapıyor olmak asla yeterli de ildir.

Formula 1 Grand Prix'sinde veya bir kurumun ödül töreninde sunucu heyecanlı bir tonlamayla anons yaparken çevirmenin durgun ve sakin tonda kalması do ru de ildir.

Keza, irket içi de erlendirme toplantısında CEO fırça atarken veya önemli eksikleri vurgulayıp yeni hedefleri gösterirken tekdüze çeviri yapmak da yeterli de ildir.

Uzun bir toplantı sonrası kahve molasını rahatlatıcı ve davetkar bir anonsla duyuran oturum ba kanının da hakkı yenmemelidir.

Telaffuz, aksan, tonlama ve vurgu için çe itli CD ve kitaplar bulunmaktadır. Bilinen en pratik yöntem düzenli olarak yabancı TV ve radyo kanallarını dinlemektir. Ancak bu dinleme mutlak aktif dinleme formatında olmalı. Hangi sözcükler, nasıl çıkartılıyor, cümlenin melodisi nasıl akıyor, Türkçemizle dinledi imiz dil arasında "Merhaba, nasılsın" gibi en temel deyi lerde bile gözlemlene n tonlama – vurgu farkına

dikkat edilerek dinlenmelidir. Sadece bir fon müzi i gibi kulak arkasında kalmamalıdır.

Egzersiz

Egzersiz 4:

A a ıdaki sözcükleri/deyi leri sesli olarak banda/mp3 kayıt cihazına okuyun. Sonra ula abilece iniz kaynaklardan anadil konu macılarını dinleyi, mümkünse kaydedin. Kendi sesinizi anadil konu macılarıyla karşıla tırın. (Örneklerimiz imdilik sadece ngilizcedir)

BBC, CNN, Hercules, Croissant, Pudding, Steering wheel, motor yacht, equity markets, travel and leisure, the session is adjourned, I cordially welcome you, democracy, republican, ice cream, thank you, this, that, derivatives, detrimental, incremental, Bosp horus, hilarious, perplexed, mischievous, extraordinary

- En güzel telaffuz, en geni , en rahat ve en net anla ılır olandır. Formel toplantılarda aksan yapaca ım diye abartılı yuvarlamalardan kaçının.
- Önemli sözcük, tarih ve isimleri özellikle vurgulu / b astırarak tonlayın.
- Fiilleriniz net ve anla ılır olsun.
- Cümle sonlarınızda bir nokta, küçük bir es verin. Yani nefes nefese cümleleri birbiri ardına dizeyin.
- Tekdüze konu mayın, sesinizde ini ve çıkı lar, ne e ve sitem, co ku ve heyecan, otorite ve kontrol, bilgi ve ileti imcilik hissedilebilir olmalıdır.
- Eksiklerinizi ayna kar ısında ve/veya kendi ses kaydınızı dinleyerek giderin.

Egzersiz

Egzersiz 5:

A a ıdaki cümleleri sahibinin sesinden tonlayın, önce Türkçe okuyun, sonra çeviri dilinizde aynı tonu verme yi deneyin. Altı çizgili sözcüklerde/hecelerde vurgu öngörülmektedir. :

CEO: Performansınızdan hiç memnun de ilim.

Ba kan: Oturum sona ermi tir.

Sunucu: Yarı macılar son düzlü e girdiler.

MC: De erli konuklar, basın toplantımıza ho geldiniz, eref verdiniz.

Akıcı ve anlaşılır çeviri

Akıcı çeviri nedirden ziyade ne olmadığıdır. Bir kere akıcı çeviri sürekli konuşma makalesidir. Konuşmacının peşine takılıp nefes nefese kopmak değildir. Anlaşılır çeviri de açıklayıcı çeviri değildir; yani ifade tekrarı; yarım cümlecikleri toparlayıp tekrar cümle kurma çabası değildir. Akıcı ve anlaşılır çeviri, konuya hakimiyetin yanı sıra, terim, jargon, entenasyon, telaffuz gibi kriterlerle beslenen ve onları tamamlayan bir oturma halidir.

Akıcı çeviriyi geliştirmek ve güncellemek amacıyla, özellikle Türkçe ile Batı Avrupa dilleri arasında simultane çeviride reformulasyon, sözdizimi yönetimi, kelime ekonomisi ve eylem anlam yönetimi gibi araçlar kullanılmalıdır.

Çevirmen, konuşmacının aktif cümlesini pasife dönüştürmeyi, uzun cümlesini bölmeyi, dolambaçlı ifadelerini sadeleştirmeyi, gereksiz sözcükleri gözardı etmeyi, kullanıma göre eylem seçmesini bilmelidir. Bu ilk bakışta doğal ve mantıklı görünse de simultane çeviride anlık çeviri yapıldığından, zor cümleler ve konuşmacılar eylem önceden çalılışını saaba arızlılık riski yüksektir.

Egzersiz

Egzersiz 6:

Kabindesiniz ve nisbeten yavaş konuşan bir eylemciyi çeviriyorsunuz. Konuşmacı ağızındaki ifadeleri sözylemeye başladığı. Nasıl çevirirsiniz? 2009 yılında yaptığımız faaliyetler kapsamında konser, iki fuar ve üç büyük konferans vardı.

Bahsettiğim iki büyük fuardan biri Ortadoğu'nun en büyük tekstil ve konfeksiyon fuarıydı.

Konferanslarımıza gelince, biri 500 yerli ve yabancı misafirin katılımıyla İstanbul'da düzenlendi ise, 150 kişilik kapalı bir grup için Antalya'da gerçekleştirildi.

Egzersiz

Egzersiz 7:

Akıcı olabilmek için, hele hızlı ve teknik konuşmalarında, çevirmekte olduğunuz cümleden sonra gelen cümledeki detayları kaçırmamak için kelime ekonomisi artırır. Birkaç örnek aşağıda verilmiştir. Kaç kelime tasarruf ettiğimize dikkat ediniz.

Örnek:

Bir önceki yılın aynı dönemine göre: year on year
Rakiplerden daha üstün performans göstermek: outperform the competition

Borsa son üç haftadır aralıksız çıkışı sürdürdü: The stock exchange rallied for three weeks in a row.

İimdi siz deneyin:

Krizin en kötü günlerinin geride kaldığını düşünüyoruz.

Kabinede değişiklikler yapıldı.

Umutsuzluğa kapılmanız için hiçbir neden yok.

Egzersiz

Egzersiz 8:

Bu egzersize "find the verb", fiili bul adını veriyoruz. "to be" veya "to have" fiilini göz ardı edip, ardından gelen fiilden sığata dönüşürülen "expand" in en uygun karşılığı olarak cümleyi Türkçe reformüle ediyoruz. Başlama göre anlamın deşerebileceğine dikkat edin.

Örnek:

İngilizce: There is an expanding geographical network.

Çeviri 1: Kapsamımız coğrafik olarak genişliyor. / yeni bölgelere açılıyor (bankacılık).

Çeviri 2: Kapsama alanımız coğrafik olarak genişliyor (telekom).

Not: Başlama göre network sözcüğünün deşertisine dikkat edin.

İimdi siz deneyin:

We have a growing need for investments.

US had a suprisingly shrinking economy this year.

İimdide Türkçe'deki "yapmak, etmek" gibi yardımcı fiilleri gözardı ederek isimlerin İngilizce'deki fiil formlarını bulun ve kullanın. Bu yöntem "sunmak, sağlamak, yol açmak, neden olmak" gibi yardımcı fiiller veya kalıplar için de ilham verici olabilir. Kendinizi z örnekler bulmaya çalışın. İstanbul'a daha çok yatırım yapmayı hedefliyoruz.

Başarınızdan dolayı sizleri tebrik etmek istiyorum.

Yarımların internetten paylaşılabilir.

İimdi bunun tersini yapalım. Cümlelerde fiili isme dönüşürerek çeviriniz.

AKP rules the country as a single party.

We are manufacturing computers.

I am leading this wonderful team.

False positives – yanlış doşerular

False positive, yaygın kullanımı akılda yerleşen ve ilk bakışta çevirmeni yanıltan sözcüklere denir.

Egzersiz

Egzersiz 9:

A a ıdaki cümlelerde altı çizili olan “patlama, possible” gibi sözcükler yan ılıtıcı do rulardır. Çevirirken de i tirilmeleri veya açıklayıcı bir sözcük eklenerek kullanılmaları gerekir.

İstanbul’da bina patlaması ya anıyor.
This indicates a possible failure in the system.
The outgoing government was more successful.
You are expected to act in the capacity of an interpreter.
The next speaker is a renowned engineer.

Çek karnem bitti.
Saçlarımda çok kırık var.
Bu tür hastalıkları ayakta tedavi etmek daha uygundur.
Sistem sorunlarına hızlı müdahale etmeliyiz

False pairs-yan ılıtıcı çiftler veya broken pairs – eksik çiftler
Bazen bir dilde iki veya daha çok sözcükle ifade edilen bir kavram di er dile tek sözcükle veya ba ka bir sözcük çiftiyle ve/veya fiil – isim kombinasyonu ile aktarılmalıdır. Bazen bir dilde çifti eksik kalan sözcük di erine çiftlenerek dönüşür ve bu dönüşümde genellikle ön ekler ve son ekler kullanılır. Yardımcı fiiller en sık yan ılıtan çiftlerdendir.

Egzersiz

Egzersiz 10:

A a ıdaki cümlecikleri yan ılıtıcı çiftlere ve eksik çiftlere dikkat ederek çevirin.

A ırı hız sebebiyle tren raydan çıktı.
Gerçekleri if a etmenin zamanı geldi.
Gere inden fazla söz vermenin bir anlamı yok.

I want to deploy a new strategy.
This is a non-governmental initiative.
You may want to apply for the exam now.

fade zenginli i

fade zenginli i lafı dolandırmak de ildir. En zengin ifade bazen en kısa ve en direkt çevrilendir. Zenginli i sadelikte aramak usta bir ileti imcinin nihai hedefidir. Ancak sadelikle basitli i, durulukla yavanlı ı, tutarlılıkla tekdüzeli i hissetmek ve hissettirebilmek zaman ve emek ister. fadelerinizi geli tirece iniz en güzel anlar, belki de toplantının hemen sonrası, veya mikrofonu kabında ınıza devretti iniz dakikalardır. Hafıza tazeyken öz ele tiri çok daha verimlidir. Sesinizi kayda alıp ak am sakın kafayla kendinizi öyle bir dinlemek de iyi bir

fikir olabilir. Hatta en az üç ayda bir kendini d inlemeyen hata eder dersek abartmı olmayız.

fade zenginli i en basit sözcüklerin nüanslarına ve e anlamlarına hakimiyetle ba lar. Önce en temel sözcüklerinizi çe itleyin. Sonra en temel cümleleri çe itleyin. Sonra da bu cümleleri söyleyi , entone edi biçimlerinizi çe itleyin. Entonasyon örneklerini yukarıda verdi imiz için basit sözcük ve ifade örneklerini sıralayalım:

Egzersiz

Egzersiz 11:

E anlam yönetimi

ngilizce “ba lamak” veya “ba langıç” anlamına gelen on sözcü ü yazın ve nüanslarına göre kullanım inceliklerini ke fedin. Sonra da a a ıdaki cümleleri ba lamak fiilini en uygun kar ılı nı kullanarak çevirin.

irketimiz faaliyetlerine 1920’de ba ladı.
Basın toplantımız birazdan ba layacak.
Elektrik santralimiz önümüzdeki hafta üretime ba layacak.
Tedaviye erken ba lamak gerekiyor.
E itimi irket geneline yaymaya ba lıyoruz.
Maç kaçta ba lıyor?
A k oyunu nasıl ba lar hiç anlamam.

ngilizce “etkilemek” veya “etki” anlamına gelen on sözcü ü yazın ve nüanslarına göre kullanım inceliklerini ke fedin. Sonrada a a ıdaki cümleleri ba lamak fiilini en uygun kar ılı nı kullanarak çevirin.

Dragoman çeviri sektöründe etkili bir oyuncudur.
Erdo an Ortado u Barı ında etkili olmaya çalı ıyor.
Obama’nın ABD’nin imajına olumlu bir etkisi oldu.
ARB’ler kardiyovasküler tedavide çok etkilidir.
Enflasyonun ekonomiye etkisini nasıl de erlendiriyors unuz?
Krizin irketimiz üzerinde yıkıcı bir etkisi oldu.
Beni gerçekten çok etkilediniz.
Ne kadar etkileyici bir adam.

imdide kendiniz, “bitirmek veya son”, “kabul etmek veya kabul”, “onaylamak, onay”, “yetenek”, “almak”, “gitmek veya gidi (çe itli araçlarla ve biçimlerde)”, “kazanmak veya kazanç”, “hedeflemek veya hedef” gibi sözcüklerin kullanım inceliklerini çalı ın.

De illemeler – negasyon

Türkçemizde de illedi imiz, olumsuzladı ımız sözcükleri İngilizce'nin ek ve cümle yapısından yararlanarak farklı biçimlerde çevirebiliriz. Aynı ilke Türkçe'ye do ru çevirirken de geçerlidir.

Egzersiz

Egzersiz 12:

A a ıdaki sıfatları/fiilleri iki alternatifli olarak çevirin ve kullanım tercihinizi açıklayın.
Performansınız kabul edilebilir de il.
Ben tatmin olmadım.
Beni yanlı anlamamı istemem.
Bu davranı ho de il.

Sıfatların dereceleri

Sıfatların dereceleri vardır, güçlüsü zayıfı vardır. Bir yardımcı sözcükle tonlanabildikleri gibi, üst veya alt tonda yakın anlamda ları kullanılarak da çevrilebilirler.

Egzersiz

Egzersiz 13:

Yukarıdaki örnek cümlecikleri çok, az, daha gibi yardımcı sözcükler ekleyerek sıfatların gücünü de i tirin. İngilizce çevirisinde "very, much ve less" dı ında tamamen farklı sözcükler de kullanmayı deneyin. Egzersizi e itimcinizin denetiminde farklı sözcük leri ve durumları dü ünerek zenginle tirin.
Performansınız kesinlikle kabul edilebilir de il.
Ben pek tatmin olmadım.
Beni yanlı anlamamı asla istemem.
Bu davranı hiç ama hiç ho de il.

Ba laçlar ve cümle geçi leri

Ba laçlar ve cümle geçi lerinde kullanılan ara sözcükler ço u zaman birer "false positive" gibi yanıltıcıdır. Kimisi kesinlikle çevrilebilir de ildir ki, a a ıda ayrıca örneklenecektir. Kimisi de, sadece ek kullanmayı gerektirir.

Egzersiz

Egzersiz 14:

A a ıdaki cümlelerdeki ba laçları hedef dil in kurallarına göre çevirin.
Ümit pushed the button and opened the door.
Should you wish to become a good translator join our team.
These systems are highly sophisticated, regardless of their size.
Turkey has always been neutral, as far as the Middle East is concerned.
The patient response was found to be similar when treated with diuretics or ACE inhibitors.

Bir sporcu gerçekten istemedikten sonra ba arıya ula amaz.
John kapıyı açınca köpek bir anda fırladı.
Anahtarı çevirerek somunları sıkın.

Sözle meyi imzalayıp tarafımıza fakslayınız.
Senin hoşuna gitse de gitmese de bu iş böyle.

Non-translatables - çevrilebilir olmayan ifadeler

Cümle geçişlerinin bir kısmı kesinlikle çevrilebilir değildir; dile ve bağlama özgü ve yer yer konuşmacının keyfi seçimi olup, hedef dilde de her bir kalıpla çevrilmeli veya bağlama uygun bir alternatif bulunmalıdır. Özellikle çok dilli toplantılarda röle verirken bu prensip yan kabindekilerin hayatını kurtarır. Teknik detay çoksa, jargon spesifikse, hele bol rakam ve tarih geçiyorsa bu imdat simidinde çok ihtiyaç duyarsınız.

Egzersiz

Egzersiz 15:

Aşağıdaki cümleleri çevrilebilir olmayan ifadeleri ihmal ederek veya sadeleştirerek çevirin.

Bu sunumdan sonra şimdi de bir sonraki konuşmacı olan Kemal Derviş'e geçiyoruz.

Konuyla ilgili bağla bir ek saptama yaparak sözlerime bağlamak istiyorum.

Benim bununla ilgili olarak belirtmek istediğim birkaç husus daha var.

Why don't you take your seats immediately so that we can start earlier.

You are probably feeling an irrisistable appetite to break now and go for lunch, but we need to finish our discussions about law number 5336 on taxation dated October the 2nd , 2006.

Anahtar Tavsiyeler

1. Konuşmacıyla aranıza "yeterli mesafeyi koyun"
2. Boş sözcüklerden sakının
3. Zor sözcüklere hazırlıklı olun
4. Dönüşümleri yapın; Aktif- pasif, isim – fiil, yardımcı fiil – fiil, tekil – çoğul, sözdizimi, ton, vurgu
5. Senaryolara hazırlanın
6. Çevrilemeyenleri dönüştürün
7. Bağlaçları pas geçin veya erteleyin
8. Fiili bulun
9. E anlamı bulun
10. Sesinizi iletin
11. Egzersiz yapın
12. Hazır olun

Not alma / verme becerisi

Not almak, yeni başlayanların ayrıca antreman yapmaları gereken bir beceridir. Zor konular, hakim olmadığınız konularda, hızlı ve aksanlı konuşmacılarda ve teknik detaylı sunumlarda iyi not alabilmek zordur ama hayatı kurtarır. Kabin arkadaşının önemi böyle durumlarda bir kat daha öne çıkar.

Teori ve araştırmalar göstermiştir ki, insan zihni rakamları ve tarihleri öğrendiği dilde değil, ana dilinde algılamaya, hesaplamaya ve içselleştirmeye meyillidir. Çoğu insan, İngilizce dergi okurken, içinden rakamları Türkçe okur, Hatta bazen ayları ve günleri pas geçer. Telaffuzu zor olan sözcükleri bir nefeste yuvarlayıp ezer gider. Bunu bilerek, bu zamanlarda bolca rakam not alma egzersizi yapmalıdır. Bu egzersiz için TV'de ekonomi kanallarını, ekonomiyle ilgili dergileri veya İnternet'ten edineceğiniz sunumları kullanabilirsiniz.

Teknik ifadeleri not alabilmek için, hele Latince kökenlilerde, önceden hazırlanmak şarttır. Bazen teknik terimler tekerleme gibi sıralanır. En akıllıcası, bir gece önceden çok geçen zor kelimeleri bir kağıda veya bilgisayar dosyasına yazmaktır. Böylece bu kağıdı veya dosyayı kabinde açıp kullanabilirsiniz.

Çoğunlukla unutulmuş olduğundan hareketle ve daha deneyimli tercüman daha az deneyimli olanlara daha çok not verir gözlemlerle, deneyimli tercüman solda oturmalıdır, deriz. Böylece, hem soldaki uzman tercüman daha rahat not yazar, hem de sağdaki rahat okur ve kontrasyonunu korur. Üstelik kabin dışından bakıldığında görünüm daha az kargaşalı olacaktır.

Not vermek, her teknik kelimeyi bir sekreter titizliğiyle kayda geçirmek değildir. Not vermek, kabin arkadaşınızın bir nüansı kaçırdıktan 10 sn sonra, örneğin "instrumental" diyen çevirmene, manalı bir bakışla "influential" yazmak değildir. Asıl hüner, kabin arkadaşının teklemesi muhtemel sözcükleri önceden yazabilmektir.

Mutlaka not verilmesi veya gerekirse "cough" butonuna basılarak uyarılması gereken durum, sık tekrarlayan bir terimin hatalı çevirisidir. Örneğin, "patriarchal court" için "ataerkil mahkeme" deyip duran kabin arkadaşına, hayır o "patriklik meclisi" olacak diye not vermek hayati önem arz eder. Ve "sınımacı" ve "mülteci" sözcüklerini karıştıran çevirmene, ısrak hızıyla müdahale edilmesi garipsenmemelidir.

Not alabilmek için de iyi bir göz-kulak-dil koordinasyonu gerekir. Yeni çevirmenlerin köşesine sinip dünyayla irtibatı keserek çeviri yaptıkları görülür ki, bu içgüdüsel sınıma tavrından çabuk sıyrılmak şarttır. Aksi

taktirde, bir kö ede çeviri yapan veya not yazılınca a ıran bir kabinda a siz en güzel ve do ru notları verseniz de nafiledir.

Bazı çevirmenler ortada büyük bir not defteri üzerinden notla mayı sever, kimisi küçük bir ka ıda yazılıp önlerine konulmasını tercih eder. Kimisi, çok zorlu konu macılarda tamamen konsantre olup kendisi çevirmek ister ve gözü hiçbir not görmez, görmek de istemez. Belki de süper hızlı konu macılarda deneyimli çevirmeni kendi haline bırakmak en iyisidir. Arada bir güzellik için yapaca ınız müdahale, onun akı ını ve konsantrasyonunu daha çok bozabilir.

Sürekli rakam geçen bir sunumda aktif çevirmen elinden kalemi hiç dü ürmemeli ve sistematik not alabilmelidir. Ancak, çevirinin hızı ve stresi altında aktif çevirmenin rakamları yanlış veya eksik not alması mümkündür. Bu sebeple dinlenmede olan çevirmen sadece rakamlara odaklanarak kabinda ına yardımcı olabilir. Özellikle gençler, e zam anlı i itme-konu ma koordinasyonunu tam oturtamadıklarından, ikinci bir i lev olarak yazma-okuma koordinasyonunu sürdürmekte zorlanırlar.

Finansal içeri i yo un toplantılarda, kabin içine toplantı perdesindeki sunumu gösterecek bir LCD ekran istemek (önceden konu ulmalıdır) akıllıca olacaktır. Lakin, bu seferde görme -anlama koordinasyonu gerekir ki, saydı ımız pekçok teknik gibi önceden bu durumlar bir meslekte la prova edilerek çalı ılmalıdır.

Özetle, eksiklerinizi görmek ve tamamlamak için konferans gününü beklemeyin.

Egzersiz

Egzersiz 16:

Not alma / verme egzersizi en az iki tercihen üç ki iliktir. Biri okurken, di eri çevirmeli, üçüncü ki i de arkada ına not vermeyi denemelidir. Yukarıda 15 egzersizden seçtiklerinizi (veya ba ka bir metni) bir arkada ınız okusun, di eri çevirsin, kabin ark ada ı not yazsın. Alternatif egzersiz olarak kabinde tek ba ına durumunu simüle edebilirsiniz. (tek çalı tı ınız ı veya arkada ınız tuvalet molası verdi ini farz edin). Metinleri hızlı - yava , anla ılır - yutarak, temiz - aksanlı olarak farklı tarzlarda okuyun.

a- Not almaya yeti ebiliyor musunuz?

b- Not vermeye yeti ebiliyor musunuz?

c- Kabinda ınızın notuna bakarken dikkatiniz da ılıyor mu? fadeleriniz bozuluyor mu?

d- Rakamlardan veya tarihlerden kaçırdı ınız oluyor mu? Ondalıklı rakamlarda, yüzdelerde nasılsınız?

e- Sürekli rakamların sıralandı ı cümlecik dizilerinde artan yerine azalan, var yerine yok dedi iniz oluyor mu? Bir rakamı ba ka bir ifade için, örne in pazar payındaki artı ı, ciro artı ı olarak söyledi iniz oluyor mu?

f- Not yazmak yerine "cough/mute" tu unu kullanabiliyor musunuz?

E zamanlı çeviri tarzları

E zamanlı çeviri tarzlarını üçe ana gruba ayırabiliriz: Ofansif tarz, defansif tarz, ba lamalı tarz.

Ofansif tarz:

- a- Konu macıyla arasındaki mesafe cümle giri le rinde kısa, ortalarda uzuncadır
- b- Genellikle konu macıyla hemen aynı anda ba layıp aynı anda bitirdi inden algılanan kalitesi yüksektir
- c- Bol bol reformülasyon ve dönü üm (isim – fiil, yardımcı fiil – fiil, aktif – pasif, ba lı – ayrık cümle vs.) gerektirir.
- d- Uzun cümleleri küçük segmentlere bölmeye gerek duyar.
- e- Ba laçları çevirmez (cümleyi sonlandırır) veya erteler (bekler ve ba lar).
- f- Ustaca yapıldı nda amacına uygunlukla beslenen, anla ılır bir çeviri üretir.
- g- Acemice yapıldı nda gereksiz sözcük tekrarı, düzeltme ihtiyacı, anlatım bozuklu u gibi riskleri ta ır.

Defansif tarz:

- a- Konu macıyla arasındaki mesafe cümle giri lerinde uzun, ortalarda kısadır.
- b- Genellikle konu macıdan hissedilir ölçüde geç ba ladı ı ve zor anlarda hissedilir derecede geç bitirdi i için "tercüman gecikiyor" algısına neden olur.
- c- Reformülasyonu sevmez, sık sık relative clause kullanma ihtiyacı hisseder ve bolca pasif – edilgen çatıyla çeviri yapar.
- d- Küçük segmentleri ustaca ba layarak uzun cümleler kura r.
- e- Konu macıyla arasında daha uzun mesafe bıraktı ndan çalı ma hafızası ve not alma teknikleri daha geli mi tir.
- f- Ustaca yapıldı nda aslına sadakatle beslenen, anla ılır bir çeviri üretir.
- g- Acemice yapıldı nda konu macıya yeti ememe, olumlu/olumsuz karı tırma, rakam ve detayları atlama gibi riskleri ta ır.

Ba lamalı tarz:

- a- Konu macıyla arasındaki mesafeyi dengelemek için ara ba laçlar ve ifadeler kullanır.
- b- Bazen defansif, bazen de ofansiftir.
- c- Anlatımsal ve didaktik bir algı yaratır, e itim toplantılarına ve AB projelerine uyar.

d- Ustaca yapıldı ında konuya hakimiyetle beslenen, anlaşılır bir çeviri üretir.

e- Acemice yapıldı ında gereksiz yere aynı bağlaçların tekrarı, ifade ve anlam bozukluğu gibi riskler taşır.

Örnek

Örnek:

2010 yılında İstanbul'a daha çok yatırımcı gelecek.

Ofansif: In 2010 Istanbul will have more investors. (konu macıyla arasında az mesafe bırakarak)

Çok ofansif: 2010 will bring more investors to Istanbul. (konu macıyla arasında hiç mesafe bırakmadan)

Defansif: Istanbul will have more investors in 2010. (konu macıyla arasında yeterli mesafe bırakıyor)

Çok defansif: More investors will come to Istanbul in 2010.

(konu macıyla arasında gereğinden fazla mesafe bırakıyor, cümle uzun olsa veya konu macı hızlı olsa takılabilir)

Başlamalı tarz: In 2010, indeed, more investors will come to Istanbul.

('indeed' bağlacını zaman kazanmak ve cümle sonunu görmek için kullanıyor)

Pratik taktikler

Fiili ortak olan dizgelerde yüklemi tekrarlamana gerek yoktur.

Örnek:

Biz burada yatırımlar yapıyoruz, çalışmalar yapıyoruz, analizler yapıyoruz.

We are making investments, studies and analysis.

Girişteki fiilleri / yardımcı fiilleri isme dönüştürerek çevirmek size hız katar.

Örnek:

This project aims to develop cultural relations.

Bu projenin amacı kültürel ilişkileri geliştirmektir.

Bazen özneyi tekrar etmek sizi daha anlaşılır kılar.

Örnek:

In 2009, the company increased its market share. (in a long speech about Allianz)

2009'da Allianz pazar payını artırdı.

Fiili gördüğünüz ilk yerde segment sonunu kabul edip çevirebilirsiniz, yeter ki uygun bağlacı bulun.

Örnek:

THY renews its website to improve its customer services.

Örnek

THY websitesini yeniliyor. Bu sayede mü teri ili kilerini geli tirmeyi hedefliyor.

Türkçe'nin ekleri ço u zaman hayat kurtarır ve ifadelerinizi güzelle tirir.

Örnek:

He pushed the button and opened the door.

Dü meye basıp kapıyı açtı.

He turned the wrench to tighten the bolt.

Anahtarı çevirerek civatayı sıktı.

ngilizce geçi kalıplarını Türkçe geçi kalıplarıyla de i toku edebilmelisiniz.

Örnek:

As you can imagine...

Takdir edersiniz ki...

Join me to give a warm welcome...

Alkı larınızla ho geldiniz diyoruz...

The next speaker is

Sıradaki konu macı / imdiki konu macı ...

De erlendirme ve sonuçlar

Dragoman önümüzdeki dönemde konferans çevirmenlerinden bekledi i kriterleri daha net ve somut olarak ortaya koymaya devam edecektir. Amacımız mesle in standartlarını yükseltmek, meslekta larımızın çeviri kalitesini artırmak, sektöre, mü terilerimize ve firmamıza de er katmaktır.

Bu kılavuzu meslekta larımızın önerileriyle geli tirmek istiyoruz . Önerilen egzersizlerin hemen her a amadaki çevirmen için yararlı olaca ı kanaatindeyiz. Siz de kendi deneyimlerinizi, çözümlerinizi ve kriterlerinizi bizimle payla ın.

Bu ve benzeri kılavuzlarımız, süregiden e itimlerimiz ve özel talepleriniz için bize ula ın.

DRAGOMAN